

Solidariteit, onderlinge verzekeringen en sociale verenigingen

Luc Haeghebaert

De periode vanaf het einde van de negentiende eeuw tot aan de eerste wereldoorlog wordt gekenmerkt door een toenemende drang om zich te verenigen in organisaties die schadevergoeding of -beperking konden opleveren bij tegenslag. De leuze 'Samen Sterk' was het motto. We denken maar aan mutualiteiten, vakbonden, brandverzekeringen, pensioenkas-

sen... Begin 1900 waren er 1768 pensioengilden in België en een jaar later al 3500¹. Coöperatieve melkerijen, onderlinge verzekeringsmaatschappijen, veebonden, en de verre voorlopers van de hedendaagse ziekenfondsen hebben allemaal hun oorsprong in de periode rond de eeuwwisseling. Deze nieuwe trend was ook duidelijk merkbaar in Lichtervelde. Het hiernavolgend chronologisch overzicht van alle verenigingen van die aard die we terugvonden, schetst het sociale landschap aan het begin van de eeuw².

1 De Katholieke Ziekentroost (1890)

De Maatschappij van Onderlinge Bijstand De Katholieke Ziekentroost werd opgericht in 1890 en zou tot volle ontplooiing komen in het begin van de twintigste eeuw. Het was een vereniging ter bestrijding van de kosten voortvloeiend uit ziekte of ongeval. Het is de voorloper van onze huidige *Christelijke Mutualiteiten*.

Het bestuur anno 1900 zag er als volgt uit:

1. Erevoorziter: E.H. J. Desmet;
2. Bestuurder: E.H. Achiel Six;
3. Schrijver: Felix Masselis;
4. Schatbewaarder: Aug. Gyselynck;
5. Leden: Edward Vancoppenolle, Petrus Messens, Camiel Descheemaeker, Aloïs Missinne, Victor Demunster, Felix Delafontaine, Char-

¹ Volgens *De Veldbloem* van 12 januari 1901.

Oproep voor de algemene ledenvergadering van 1899.

² De lijst omvat alle teruggevonden verenigingen met de samenstelling van hun bestuur. Mogelijks waren er nog bonden of verenigingen die we niet terugvonden.

les Denolf, Alidor Callewaert, Charles Verstraete, Achiel Depuydt, Leonard Perneel, Charles Vandecasteele, Désiré Claeys, Constant Steelant, Charles Decock, Edward Vandevelde.

Er werden jaarlijks 2 algemene vergaderingen gehouden: één op Beloken Pasen en een tweede in oktober. Deze vergaderingen gingen meestal door in de 'Zaal der Volkswerken' (Congregatiezaal). Het verslag ervan verscheen in het weekblad *De Veldbloem*. Het bestuur vergaderde iedere eerste zondag van de maand in de zaal der Potteriestraat. In 1910 waren er 243 leden³.

2 De Sint-Jacobspensioenkas (1898)

Binnen de Maatschappij van Onderlinge Bijstand werd in 1898 een pensioenkas opgericht. De aangesloten leden ontvingen bij hun 65ste verjaardag een pensioen volgens de stortingen die ze verricht hadden. Het bestuur was identiek aan dat van de Katholieke Ziekentroost maar naderhand werd wel een aparte penningmeester aangesteld in de persoon van Constant Vincent. Het aantal leden in 1901 bedroeg 285.

3 De Samenwerkende brandverzekering (1898)

In februari 1898 werden de Lichterveldenaren uitgenodigd naar Café De Karpel om zich te laten verzekeren tegen brand. Deze brandverzekering werd opgericht in de schoot van de Katholieke Kring en moest wellicht een tegengewicht vormen tegen de Onderlinge Bijstand die volledig in handen was van de politieke tegenpartij. De namen van de leden van de beheerraad zeggen genoeg: Pieter Tempelaere (burgemeester), Emiel Vermeesch-Dochy (schepen), Emiel Dewaele (raadslid), Ivo Denolf (raadslid), Theophiel Ameel, Henri Debaille, Pieter Debeuckelaere, Richard Decuyper, Aimé Dejonghe, Charles Demeyere, August Depuydt, Pieter Dewaele, Charles Gryspeerdt, Henri Maes, Jan-Baptiste Storme en Henri Vandeputte. De maatschappij bestaat nog altijd⁴. De algemene vergadering van de verzekering gaat reeds meer dan 100 jaar door op de eerste zondag van maart.

4 De Sint-Jan-Berchmansgilde (1900)

Deze pensioenkas werd speciaal opgericht voor kinderen onder de zestien jaar en was ook een onderdeel van de Onderlinge Bijstand. De bestuursleden waren dezelfde met Constant Vincent als penningmeester. Aangezien 90% van de jongens toen school liep in de Sint-Jan-Berchmansschool in de Statiestraat was de pensioenkas dan ook nauw verbonden met die school. Constant Vincent was er trouwens onderwijzer. Op het einde van het eerste werkjaar waren er al 220 leden.

³ Voor het reilen en zeilen van deze vereniging in de afgelopen eeuw verwijzen wij naar HAEGHEBAERT, Luc.: De katholieke Ziekentroost te Lichtervelde... het verhaal van een eeuwlang solidariteit, Lichtervelde, 1990.

⁴ Voor een uitgebreid artikel hierover, zie CORNILLIE, Patrick.: 100 jaar "Samenwerkende Maatschappij Brandverzekering van Lichtervelde", in: Veertiende Jaarboek van de Heemkundige Kring Karel Van de Poele, Lichtervelde, 1998, p. 105 e.v.

5 De Paardenverzekering Sint-Elooi (1901)

Door de toenemende handel in paarden en de oprichting van paardenmarkten is het logisch dat men overging tot een verzekering die het verlies van paarden moest indekken. De verzekering werd opgericht te Torhout maar haar werking strekte zich uit tot ver er buiten. Lichtervelde heeft ook steeds een grote rol gespeeld erin. Zo was veearts Polydor Desmet de eerste voorzitter. Hij zou dit blijven tot in 1921.

6 De Onderlinge Brandverzekering Sint-Donatus (1902)

Het kon niet uitblijven. Aangezien De Burgersgilde een succesvolle brandverzekering opgericht had, kon De Zwaan niet achterblijven. In februari 1902 werd in *De Veldbloem* de oprichting van een nieuwe brandverzekering aangekondigd door de 8 gemeenteraadsleden van De Zwaan⁵. Het lokaal van de nieuwe brandverzekering die de naam 'Sint-Donatus' meekreeg, was herberg Het Gemeentehuis. Sint-Donatus is de beschermheilige tegen donder en bliksem. Het bestuur zag er als volgt uit:

1. Erevoorzitter: Ferdinand Vermeersch-Van Canneyt (burgemeester);
2. Voorzitter: Charles Vandecasteele;
3. Ondervoorzitters: Polydor Desmet en Eduard Farasyn (schepenen);
4. Schrijver: Alberik Delafontaine;
5. Toezieners-commissarissen: Xavier Kerkhofs (raadslid), Felix Masselis (raadslid) en Henri Van Canneyt.

De gewone leden waren: Francis Baert, Seraphien Beernaert, Felix Delafontaine, Frederik Dejonghe, Henri Delameillieure, Achiel Depuydt, Francis Fiems, Alfons Fiers, Theophiel Maenhout, August Mattan, Felix Ramaut en Alfons Vandenberghe.

7 De Sint-Cornelisgilde (1903)

Eind 1903 werd door de geitenkwekers de Sint-Cornelisgilde opgericht. Deze moest de kwekers beschermen tegen inkomensverlies bij sterfte van de geiten. Het was ook deze gilde die het jaarlijk geitenfeest organiseerde tijdens de kermisdagen. Het bestuur zag er als volgt uit:

1. Erevoorzitter: Polydor Desmet;
2. Voorzitter: August Mattan;
3. Ondervoorzitter: Leon Depuydt;
4. Schrijver: Charles Pollet;
5. Boekhouder-*cassier*: Jules Allemeersch;
6. Wijkmeesters: J. Beusaert, E. Reynaert, C. Vandendriessche, H. Van Canneyt, T. Labens, F. Ollivier, J. Lapere, C. Verstraete, A. Maesele, H. Popelier.

⁵ Zie ook: VANDEWALLE, Georges.: De Onderlinge Brandverzekeringen in Vlaanderen en in het bijzonder de Onderlinge Brandverzekering Sint-Donatus van Lichtervelde, Lichtervelde, eigen beheer, 1983.

Sint Donatus-Gilde

Onderlinge Verzekering tegen schade door brand en bliksem
LICHTERVELDE.

Beachte Heer en Vriend,

Gij wordt vriendelijk uitgenoodigd de Vergadering te willen bij wonen die zal plaats hebben op Zondag 27 December, ten 2 ure zeer steipt namiddag, in het GEMEENTEBHUIS.

DAGORDE :

- 1° Betaling der intresten der gestorte aandeeien.
- 2° Verslag der werkingen 1908.
- 3° Ontvangst der premiën 1909.
- 4° Goedkeuring besluit van den bestuurraad.

NAMENS DEN BESTUUR- EN TOEZICHTSRAAD :

DE BESTUURRAAD :

Eerevoorzitter,

Ondervoorzitter, Dr Vermeersch-Van Canneyt. *Voorzitter,*
Polydor Desmet. **Charles Vandecasteele.**

Leden : Francis Baert, Seraphien Beernaert, Frederik Dejonghe, Felix Delafontaine, Henri Delameilleure, Charles Denolf, Achiel Depuydt, Francis Fiems, Alfons Fiers, J. Kerkhofs, Theopiel Maenhout, August Mattau, Felix Ramaut, Alfons Vanden Berghe.

DE TOEZICHTSRAAD :

Felix Masselis,

Henri Van Canneyt.

De Schrijver-Schakbewaarder,
Alberic DELAFONTAINE.

Lichtervelde, den 21 December 1908.

— Lichtervelde, drukk. SINTOBIN-YPERMAN. —

Uitnodiging voor de algemene ledenvergadering van 1908.

8 De Drie Konings-Beurze (1904)

Op 27 februari 1904 komt priester Edmond Denys een spreekbeurt geven over de arbeid door de Vlamingen in Frankrijk en de noodzaak om zich te verzekeren tegen ongeval, ziekte, overlijden... Deze spreekbeurt was blijkbaar vrij overtuigend want op

13 maart al wordt de *Drie Konings-Beurze* ingericht ten bate van de Vlaamse arbeiders in Frankrijk.

1. Voorzitter: K. Serruys;
2. Schrijver: E.H. Achiel Six;
3. Schatbewaarder: H. Dewaele;
4. Zorgers: J. Verkempinck, V. Van Steelandt, C. Samyn.

9 De Samenwerkende Melkerij Sint-Margaretha en haar tegenhanger (1905)

Begin 1905 wordt de Samenwerkende Melkerij Sint-Margaretha opgericht. Op de eerste algemene vergadering is voorzitter Theophiel Maenhout trots dat er zich reeds 50 landbouwers aangesloten hebben. In 1907 wordt een melkerijgebouw opgetrokken in de Kortemarkstraat⁶. Bij de landbouwers was de overtuiging gegroeid dat de melk op één punt samenbrengen en verwerken efficiënter was dan dat iedereen in zijn eigen boerderij de eigen (veelal kleine) productie verwerkte. Als secretaris-schatbewaarder werd Alberik Delafontaine aangesteld. In 1912 waren er reeds 255 aangesloten boeren. Er bestond toen zelfs een speciaal vakblad over melk en melkerijen dat, gedrukt door Cleophas Sintobin, over geheel de provincie verspreid werd.

Doordat het initiatief voor deze melkerij uitging van mensen van Zwanesignatuur besloot een aantal mensen van Burgersgildekleur een romerij in te richten in de Koolskampstraat. Op 18 december 1905 vraagt Jules Storme namens de Vlaamsche Verbondsmelkerijen te Kortrijk om in de Koolskampstraat een *'stoomtuig en ketel te mogen plaatsen in eene afroomerij'*. Op 15 april 1907 wordt aan het schepencollege toelating gevraagd voor de inrichting van *'eene afroomerij der Vlaamsche Verbondsmelkerijen'*.

10 De Sint-Antonius Veebond (1906)

Ook tegen het verlies van vee kwam er een verzekering: de Sint-Antonius Veebond, opgericht in februari 1906. Weer was veearts Polydor Desmet erevoorzitter. Camiel Vandewiele was voorzitter, ondervoorzitters waren F. Goethals en A. Missinne. A. De Jonghe cumuleerde de functies van schrijver en schatbewaarder.

Op vandaag is van dit hele netwerk van bonden en verenigingen maar weinig meer overgebleven. De Lichterveldse pensioenkas, de geiten- en de veebond zijn natuurlijk verdwenen en de plaatselijke zuivelcoöperatieven hebben hun activiteiten stilgelegd. Maar De Katholieke Ziekentrost van toen is de CM van nu geworden, de beide onderlinge brandverzekeringen bestaan nog altijd en hebben sedert generaties hun vast cliënteel bij de Lichterveldenaars. Ook de paardenverzekering bestaat nog. Ze heeft haar werkgebied zelfs uitgebreid en het accent verlegd van werk- naar rijpaarden.

⁶ Het gebouw staat er nog steeds, maar is nu verbouwd tot privé-woning, Kortemarkstraat, 21.